

Izet Pehlić, *Socijalna distanca među mladima*, Sarajevo: Centar za napredne studije, 2019. 171 str. ISBN 978-9926-471-05-7.

Oblikovanje stavova, ponašanja i odnosa kod mladih čvrsto je povezano s procesom razvijanja njihovih ličnih vrijednosti, koje djeluju kao unutarnji kompas, usmjeravajući ih prema etičkom i odgovornom ponašanju, kako prema sebi tako i prema ljudima u svom okruženju. U kontekstu razvoja tih vrijednosti, važnu ulogu igra socijalna distanca, koja se odnosi na emocionalno i psihološko udaljavanje pojedinaca ili grupa od drugih pojedinaca ili grupa koje se percipiraju kao različite ili nepoznate. Socijalna distanca može znatno utjecati na način na koji mladi doživljavaju i razumiju vrijednosti drugih ljudi i različitih društvenih skupina.

Socijalna distanca među mladima autora Izeta Pehlića predstavlja istraživanje i analizu ovog fenomena, koji nije relevantan samo za bosanskohercegovačko društvo, već se javlja kao sveprisutni trend i u zapadnim državama Evrope. Djelo je strukturirano u četiri poglavlja, koja zajedno pružaju sveobuhvatan kako teorijski pregled teme tako i rezultate provedenog istraživanja.

Već u samom predgovoru autor ukazuje na važnost socijalnih vrijednosti i vrijednosnih orijentacija ističući pri tome neophodnost njihove implementacije u školski i odgojno-obrazovni sistem kako bi mladi već u školskom kontekstu razvijali kod sebe vrijednosti i zdravo poimali sebe i bolje razumjeli i prihvatili drugog i drugačijeg.

U uvodnom dijelu Pehlić nudi mogućnost da duboko uronimo u tematiku i u analizu vrijednosti kao temeljnog koncepta u ljudskom životu. U ovom dijelu, autor postavlja čvrst teorijski okvir, čime pruža čitaocima dublje razumijevanje osnovnih koncepata i teorija relevantnih za temu vrijednosti, a koje su shodno vremenskom ili društvenom kontekstu dinamične. Autor u ovom koraku vidi uspjeh u smanjenju socijalne distance kod mladih.

Pehlić koristi bogat teorijski okvir kako bi čitateljima približio ovaj kompleksni koncept i dao uvid u to kako se isti manifestira u životima mladih ljudi. Navodeći različita do sada provedena istraživanja na ovom tematskom polju, autor nudi širok spektar primjera, pomaže razumjeti kako pojedinci razvijaju

svoje vrijednosti, kako one utječu na njihovo ponašanje i odluke te kako se te vrijednosti odražavaju na širi društveni kontekst. Istovremeno Pehlić nas poziva na razmišljanje o pitanjima kao što su: Kako se vrijednosti prenose s generacije na generaciju, kako oblikuju moralne i etičke norme u društvu te kako mogu proizvesti konflikte odnosno doprinijeti harmoniji u zajednici?

S ciljem produbljivanja i shvatanja samog pojma vrijednosti, autor navodi definicije istog iz oblasti pedagogije, psihologije, sociologije, da bi se nakon toga posvetio temi klasifikacije vrijednosti, s ciljem razumijevanja vrijednosnih orijentacija a koje su u ovom radu uzete kao varijabla koja je usko povezana sa socijalnom distancom. Po autoru, pojam socijalne distance predstavlja mjeru spremnosti pojedinca ili grupe da se udalji ili približi drugom pojedincu ili grupi. U ovom kontekstu, posebna pažnja posvećuje se oblikovanju kako ličnog tako i kolektivnog identiteta, pri čemu se oni smatraju važnim faktorima u formiranju vrijednosnih orijentacija i socijalne distance. Autor se također osvrće na nacionalni identitet kao oblik kolektivnog identiteta, koji je posebno izražen u bosanskohercegovačkom društvu. U nastavku ovog poglavlja, Pehlić dublje istražuje razvoj vrijednosti kroz prizmu odgoja te analizira različite perspektive vezane za odgoj i načine na koje se vrijednosti kroz njega stječu. Kroz proces odgoja, vrijednosti postaju neodvojiv dio ličnog razvoja pojedinca te služe kao ciljevi i sredstva u njegovom oblikovanju.

U ovom dijelu, Pehlić pažljivo istražuje osnovne aspekte odgoja koji omogućavaju usmjerenost prema vrijednostima, analizira proces odgoja i stjecanja vrijednosti kroz različite dimenzije, uključujući tjelesno, intelektualno, moralno, estetsko i radno obrazovanje, produbljuje temu vrijednosnih orijentacija kod mladih, koje predstavljaju poželjne ciljeve i obrasce ponašanja za ostvarivanje tih vrijednosti, te pruža sistematsku klasifikaciju vrijednosnih orijentacija. Poglavlje autor završava razmatranjem teme socijalne distance kao rezultata prevladavajućih stavova i odnosa u društvenom okruženju, predstavlja različite istraživačke studije i ističe raznolikost rezultata na tome polju a posebnu pažnju posvećuje temi interkulturalnosti i njezinoj ulozi u školskom i odgojno-obrazovnom sistemu.

U drugom dijelu knjige čitaocima je detaljno objašnjen istraživački postupak, navedene metode korištene za prikupljanje relevantnih podataka, pružen uvid u precizan metodološki okvir te su definirani cilj i zadaci istraživanja. Ciljnu grupu istraživačkog procesa čini 310 srednjoškolaca iz triju različitih sredina bosanskohercegovačkog društva: Zenice – Bošnjaci, Pala – Srbi i Mostara – Hrvati po nacionalnoj orijentaciji. U svrhu istraživačkih instrumenata korišteni su: Upitnik o općim socio-demografskim podacima, Skala ličnog samopoštovanja, Skala kolektivnog samopoštovanja, Skala nacionalnog identiteta, Upitnik samoprocjene prosocijalnih tendencija, Studija vrijednosti i Skala socijalne distance.

Korištenjem navedenih metoda Pehlić donosi rezultate provedenog empirijskog istraživanja među mladima koje kao srž ovog djela tematizira u trećem poglavlju. Ovdje autor otkriva značajne obrasce i trendove vezane za socijalnu distancu među mladima, istražuje konkretne manifestacije socijalne distance, analizira primjere stereotipa, predrasuda te segregacije koje se pojavljuju u međuljudskim odnosima mladih i osvrće se na različite situacije i kontekste u kojima se socijalna distanca očituje. Posebno je važan aspekt međuvjerskog odnosa među mladima.

Istraživanje pokazuje da kod mladih ne postoji razlika u preferiranju vrijednosnih orijentacija, dok teorijsku i socijalnu orijentaciju najviše preferiraju mladi s Pala, estetsku i političku preferiraju mladi iz Zenice a religijsku i ekonomsku mladi iz Mostara. Mladi s Pala često ističu da su odgajani s naglaskom na čuvanje vlastite vjere, dok mladi iz Mostara i Zenice svoju vjeru vide kao ravnopravnu i odgajani su da tako razmišljaju. Ovaj nesklad u percepcijama može potencijalno izazvati konflikte među mladima. Stoga je nužno naglasiti važnost međureligijskog odgoja i edukacije na polju međureligijskih vrijednosti u okviru odgojno-obrazovnog sistema.

Iako ovo istraživanje donosi mnoge pozitivne aspekte, zabrinjavajuća je pojava socijalne distance među mladima, koja ne zagovara toleranciju ni poštovanje različitosti u njihovom neposrednom okruženju. Takva distanca može imati dugoročne negativne posljedice. Rezultati istraživanja jasno ukazuju na snažnu povezanost između razvoja vrijednosti kod mladih i njihovog angažmana u društvu. Mladi koji razvijaju vrijednosti poput poštovanja različitosti, jednakosti i odgovornosti često postaju aktivni sudionici volonterskih inicijativa i humanitarnih akcija. Osim toga, razvoj ovih vrijednosti često ih štiti od neželjenog ponašanja kao što su nasilje, zloupotreba položaja i kriminal. Autor svojim istraživanjem također ukazuje na promjene u vrijednostima mladih koje su proizašle kao posljedica agresije na Bosnu i Hercegovinu tokom 1990-ih godina. Navedeni zaključci sugeriraju da je nužno uložiti napore u edukaciju mladih o važnosti razumijevanja, tolerancije i prihvaćanja različitosti kako bi se izgradilo društvo koje cijeni sve svoje građane, bez obzira na njihovo vjersko ili etničko porijeklo.

Posljednji dio knjige analizira pedagoške implikacije istraživačkih rezultata i pruža dragocjene smjernice za obrazovni kadar, roditelje i sve one koji rade s mladima. Autor predlaže kao moguće rješenje stvaranje nove i zdrave zajednice s posebnim karakteristikama, uključujući kreiranje sociopedagoških intervencijskih programa koji će poticati normalizaciju međugrupnih socijalnih odnosa, prihvatljivih za sve građane Bosne i Hercegovine.

Zajedničko učenje mladih ističe se kao posebno važno, jer kroz takve socijalne interakcije, mladi stječu znanje o različitim ljudima. Socijalna distanca, koja se razvija prema određenim skupinama ili kulturama, vodi ka negativnim posljedicama poput predrasuda, stereotipa i nedostatka razumijevanja različitosti a rezultat se ogleda u nepoštivanju ili ignoriranju vrijednosti drugih i njihovih kultura, što nije korisno ni za mlade ni za društvo u cjelini.

S druge strane, smanjenje socijalne distance potiče otvorenost, razumijevanje i poštovanje različitosti. Mladi koji su voljni razgovarati s ljudima iz različitih kultura i vjerskih opredjeljenja te razumjeti njihove vrijednosti i perspektive često su tolerantniji i otvoreniji prema raznolikosti. Ovakav pristup doprinosi izgradnji inkluzivnijeg i raznolikijeg društva koje cijeni različitosti svojih građana. U tom kontekstu, odgoj i obrazovanje imaju ključnu ulogu u smanjenju socijalne distance među mladima. Poticanje međukulturalnog i međureligijskog razumijevanja i dijaloga može biti ključno za pomoć mladima da prevladaju svoju socijalnu distancu prema drugima i razvijaju pozitivne vrijednosti poput poštovanja, tolerancije i inkluzije. Obrazovni programi koji potiču međukulturalno razumijevanje i dijalog među mladima iz različitih kultura i zajednica mogu biti ključ za stvaranje inkluzivnog okruženja. Kroz takve programe, smanjuje se strah od nepoznatog, a razvija empatija prema drugima. To, zauzvrat, vodi ka smanjenju predrasuda i konflikata te potiče suradnju i razumijevanje među mladima, koji njeguju pozitivne vrijednosti i postaju nositelji pozitivnih društvenih promjena, pridonoseći izgradnji boljeg i pravednijeg društva. Razvoj vrijednosti kod mladih predstavlja prioritet u odgoju i obrazovanju kako bi se osiguralo bolje buduće društvo a tom cilju značajno mogu doprinijeti obrazovni sistem i integracija razvoja vrijednosti kod mladih.

Ovo djelo naglašava važnost razumijevanja i poštovanja različitih vrijednosti u društvu i potiče čitaoce na introspekciju i razmišljanje o vlastitim vrijednostima te kako one utječu na našu interakciju s drugima, doprinoseći formiranju tolerantnijeg društva. Pehličeva duboka analiza i argumentacija čine knjigu iznimno relevantnom i inspirativnom za sve zainteresirane za temu razvoja vrijednosti u savremenom svijetu.

Jedan od ključnih doprinosa knjige jeate istaknuta činjenica da vrijednosti i njihov razvoj nisu samo pitanja individualnog karaktera, već imaju dubok i dugotrajan utjecaj na društvo u cjelini. Razumijevanje i cijenjenje različitih vrijednosti ključno je za izgradnju inkluzivnog društva u kojem svaka osoba može pronaći svoje mjesto. Isčitavanje ovog djela podstiče na dublje razmišljanje o vlastitim vrijednostima i njihovom doprinosu u formiranju društvenog konteksta u kome se različitosti vide kao bogatstvo, a nikako kao mana ili nedostatak. Unatoč tome što se većina današnjih društava suočava s izazovima interkulturalnog

suživota, posebno složenim smatra se pitanje interreligijskih odnosa. Ovo istraživanje ističe potrebu za daljnjim istraživanjem s fokusom na međureligijski suživot, posebno u kontekstu Bosne i Hercegovine. Taj aspekt može predstavljati ključan smjer za buduće studije i istraživanja te može doprinijeti napretku i prosperitetu društva.

Svojim radom Pehlić nudi smjernice za nastavni kadar, roditelje i sve one koji rade s mladima o tome kako smanjiti socijalnu distancu među mladima te jačati i razvijati vrijednosti kod njih; on nudi dragocjene uvide i smjernice za šaroliku publiku. Istraživači, akademici, kao i studenti sociologije, psihologije i religijskih studija pronaći će dubinsku analizu socijalne distance među mladima korisnom za svoje istraživačke projekte. Nastavnicima ova knjiga može koristiti za razvoj nastavnih programa koji promoviraju toleranciju i razumijevanje, dok će mladim liderima i aktivistima poslužiti kao inspiracija za afirmaciju pozitivnih vrijednosti kod mladih. Roditeljima i odgajateljima ovim se djelom nude korisni savjeti o podršci razvoju moralnih kompasu kod djece a profesionalci koji rade s mladima također će se ovim djelom okoristiti u svrhu boljeg razumijevanje izazova s kojima se mladi aktuelno suočavaju.

Ovo istraživanje pruža duboke uvide u društvene dinamike mladih i nudi smjernice za izgradnju društva koje potiče toleranciju i raznolikost, stavljajući poseban naglasak na razvoj vrijednosti kod mladih. S obzirom na važnost, ovo bi djelo moglo biti uključeno u obaveznu literaturu za sve one koji rade s mladima ili su dio obrazovnog sistema a koji teže društvu zasnovanom na ravnopravnosti svih njegovih građana.

Mevlida Mešanović